

SZEMLE

MAGYAR PEDAGÓGIA
101. évf. 4. szám 531–538. (2001)

Tájékoztató az MTA Pedagógiai Bizottságának munkájáról

Ballér Endre
az MTA Pedagógiai Bizottságának elnöke

Ennek a tájékoztatásnak az a célja, hogy tények, adatok, dokumentumok és tapasztalatok alapján informáljuk a neveléstudomány köztestületi tagjait és a pedagógia más művelőit az ebben az akadémiai ciklusban (2000–2002) végzett tevékenységünkről, eredményeinkről, gondjainkról. Több okból is fontos számunkra ez az alkalom, amely első közvetlen – remélhetőleg hagyományteremtő – kapcsolat a Pedagógiai Bizottság és a neveléstudomány akadémiai köztestületi tagjai és a szakmai közvélemény között. Az MTA Pedagógiai Bizottsága ugyanis kettős kötöttségű tudományos-szakmai testület. Egyrészt a Magyar Tudományos Akadémia céljaihoz, szervezetéhez kapcsolódva – a vonatkozó alapidokumentumokból idézve – „ellátja az Akadémia feladataiból a tudományra háruló teendőket”. Ennek megfelelően – többek között – „figyelemmel kíséri az általa gondozott tudományág hazai helyzetét”, tudományos üléseket szervez, állást foglal, véleményt nyilvánít a tudományág köréhez tartozó, vagy a tagság szempontjából fontosnak ítélt tudománypolitikai, kutatásszervezési és személyi kérdésekben. Javaslatokat tesz az Akadémia illetékes testületeinek az MTA Doktora tudományos cím elnyerésére benyújtott pályázatok, akadémiai díjak, kitüntetések, könyv-és folyóirat támogatások ügyében. A Bizottság egyik fő funkciója tehát az, hogy erősítse a Magyar Tudományos Akadémia és az általa képviselt terület, tehát a neveléstudomány, a pedagógia közötti kapcsolatot, hogy közvetítse az MTA céljait, törekvéseit, segítse a tudományosság, a minőség érvényesítését. Ez a kötelezettség azonban csak akkor valósítható meg eredményesen, ha a Bizottság a „szakma” fejlesztése, következképpen művelői iránt is elkötelezett, ha szoros tartalmi, szervezeti kapcsolatban áll a neveléstudomány, a pedagógia kutatóival, elméleti és gyakorlati művelőivel, fejlesztőivel. Ezek bázisát adják azok a tudományos fokozattal rendelkezők, akik vállalták az akadémiai köztestületi tagságot. Ezzel a másodikkal függ össze az is, hogy a Pedagógiai Bizottság tagjai – már közel egy évtizede – nem „felülről” jelölik ki, hanem a neveléstudomány köztestületi tagjai választják őket levélzavazás útján. Így tehát most egyben választónk előtt is beszámolunk tevékenységünkről.

Néhány adat, jellemző vonás a Pedagógiai Bizottságról

Pedagógiai Bizottságunknak ebben a ciklusban 25 tagja van. Valamennyien a neveléstudomány minősítettje, közülük 9 úgynevezett „nagydoktor”. A bizottság erre az időtartamra is titkos szavazással választotta meg elnökségét (tagjai *Ballér Endre* és *Nagy József* elnök illetve társelnök, *Mesterházy Zsuzsa* és *Mihály Ottó* elnökhelyettesek, *Golnhöfer Erzsébet* és *Vidákovich Tibor* titkárok). A Bizottság folyóiratának, a Magyar Pedagógiának főszerkesztője *Csapó Benő*. Az MTA közel tízezer köztestületi tagja közül több mint kétszáz tartozik a Pedagógiai Bizottsághoz. Közülük 17 a neveléstudomány doktora (sajnos, legtöbbjük (13 fő) életkora hetven év feletti vagy ahhoz közel álló), a többiek kandidátusi, illetve PHD fokozattal rendelkeznek. A Pedagógiai Bizottság az MTA 11 osztálya közül a másodikhoz, a Filozófiai és Történettudományok osztályához tartozik. Ennek a nyár elején 21 rendes és 9 levelező tagja volt, legtöbben közülük történettudósok és filozófusok, a pszichológiának a testületben egy rendes tagja (*Pataki Ferenc*) és két levelező tagja (*Hunyady György* és *Pléh Csaba*) van, sajnos, a neveléstudománynak hosszú idő óta nincs akadémikusa. Az MTA Kutatásszervezési Intézete által lebonyolított kétlépcsős levélszavazás útján megválasztott köztestületi doktori képviselők között a neveléstudománynak – számarányának megfelelően – három képviselője (*Ballér Endre*, *Bábosik István*, *Falus Iván*) van. Továbbá a bizottság elnöke és *Csapó Benő* vesz részt szavazati joggal rendelkező meghívottként a II. Osztály ülésein. A Pedagógiai Bizottság egy évben – előre kialakított tervet követve – 4–5 ülést tart. Bizottságunk sajátos vonása, hogy tevékenységét albizottságok veszik körül és ágyazzák be a szakma életébe. Közöttük vannak hosszabb ideje működők (mint például a didaktikai – *Falus Iván* elnökletével –, a neveléstörténeti – vezetője *Kelemen Elemér*, a gyógypedagógiai – elnöke *Gordosné Szabó Anna*, a pedagógusképzési – *Varga Lajos* vezetésével). Egyes albizottságok nemrég alakultak (pl. informatikai – amelyet *Kárpáti Andrea*, tantárgy-pedagógiai – *Medgyes Péter* elnökségével). Már korábban elhatároztuk a közoktatáspolitikai, a nevelésfilozófiai és a nevelésszociológiai albizottság megalakítását is, ezek azonban még nem jöttek létre.

A Bizottság az Akadémiai Törvény, az MTA alapszabálya és más előírásainak megfelelően működik. A ciklus elején – *Hunyady Györgyné* vitaanyaga alapján – megvitatuk és kissé módosítottuk ügyrendünket. Határozatainkat, állásfoglalásainkat teljes önállósággal hozzuk meg. Ha szükséges, szavazunk, ilyenkor általában egyszerű, esetenként minősített többség kell a bizottsági vélemény elfogadásához. Üléseinkről írásos emlékeztető készül.

A továbbiakban, említett kettős kötöttségünknek megfelelően, először munkánknak azokat a súlypontjait emelem ki, amelyek elsősorban szakterületünk ügyeivel, fejlődésével, gondjaival állnak kapcsolatban, s közvetlenül vagy közvetve érintik a köztestületi tagok tevékenységét, érdekeit. Részben ennek során, majd külön is röviden beszámolok az MTA II. Osztálya számára készített elemzéseinkről, javaslatainkról. Természetesen az egyes területek nem választhatók el egymástól, s külön tárgyalásuk csak a kifejtés áttekinthetőségét, követhetőségét hivatott segíteni. Végül néhány problémáról szöveg meg lehetőségen szubjektíven, egyéni véleményként.

Tevékenységünk az MTA Doktora címre pályázók orientálása, ösztönzése érdekében

A neveléstudomány fejlődésének, tudományos utánpótlásának egyik feltétele, hogy legyenek kellő minőségű, számú, fiatalabb korosztályú akadémiai doktorai. Ennek érdekében bizottságunk előzetesen tájékozódást végzett köztestületi tagjaink körében, hogy a követelményeket figyelembe véve a viszonylag közelebbi jövőben tervezik-e akadémiai doktori disszertáció benyújtását. Ezzel párhuzamosan kidolgoztuk azokat a mennyiségi mutatókat, amelyek kiemelik a doktori cím elnyeréséhez szükséges minimális feltételeket (pl. publikációk, kutatások, hivatkozások, nemzetközi tevékenységek száma). Ezek meg is jelentek a Magyar Pedagógia 2000. évi 3. számában. A Bizottság szerepe ezen a téren több szempontból is ellentmondásos: Egyrészt szeretnénk bátorítani, feladatokkal segíteni, „helyzetbe hozni” azokat, akik alkalmasak lehetnek a doktori cím elnyerésére. Másrészt megállapítjuk azokat a mennyiségi kritériumokat, amelyek előre jelezhetik a siker minimális feltételeit.

A pályázatok feletti döntés azonban nem bizottságunk, hanem az MTA illetékes testületeinek hatáskörébe tartozik. Hangsúlyozzuk továbbá, hogy a kiemelt mutatók teljesítése még nem elégséges a legfontosabb követelmény, a tudományos minőség eléréséhez, amely az akadémiai doktori cím megszerzésének legfontosabb feltétele.

A Bizottság ezirányú tevékenységének első kedvező eredményei máris láthatók. Az elmúlt másfél évben a legutóbbi időkhöz hét doktori kérelem előzetes vizsgálatát végeztük el (és tudomásunk szerint újabbak benyújtása várható). Ezek közül hatot pártolónan terjesztettünk fel az MTA II. Osztályához, amelynek tagjai öt kérelmet máris pozitív minősítésű szavazattal küldtek meg a Doktori Tanácsnak. Két neveléstudományi akadémiai doktori pályázat bírálatának eljárási folyamata már le is zárult, s jogosan bízhatunk abban, hogy akadémiai doktoraink száma 2002-től növekedni fog.

A neveléstudományi doktori iskolák helyzete

A MAB-nak a doktori iskolák létesítéséről és működéséről kiadott állásfoglalását alapul véve úgy látjuk, hogy a neveléstudomány doktori programjainak doktori iskolákká alakítása több ok miatt is több egyetemen komoly akadályokba ütközik. Csak a legjellemzőbb okokra utalva: kis létszámúak az ezek szervezeti alapjait jelentő pedagógiai tanszékek; idősek és kevesen vannak a létesítés személyi feltételeit jelentő akadémiai doktoraink (a megadott korhatár itt 67 év). Ha a jövőben nem rendelkezünk elegendő számú és minőségű, neveléstudományi kutatókat is felkészítő doktori iskolával, veszélybe kerülhet – a jelenleg is sok hallgatóval működő – pedagógiai PhD képzés. (Pedig például – többek között – az Oktatási Minisztérium háttérintézményeiben, a tudományos intézetekben, a pedagógusképzésben, de a gyakorló nevelők, oktatók között is a jelenleginél több tudományos fokozatot szerzett kutatóra, oktatóra lenne szükség.) Itt tehát a neveléstudomány, a pedagógia, az oktatásügy fejlődését meghatározó kérdésekről van szó. A Pedagógiai Bizottság – a II. Osztály kezdeményezésére – *Vidakovich Tibor* előterjesztése nyomán – vizsgálta a fiatal kutatók és a tudományos utánpótlás helyzetét, problémáit. Az elemzés a témát összefüggésbe hozta a doktori iskolákkal, foglalkozott az alap- és a doktori képzés összefüggéseivel, a PhD képzés és a habilitáció

megnövekedett súlyával az egyetemek belső értékrendjében. Bizottságunk legközelebbi, novemberi ülésén kíván foglalkozni a doktori iskolákkal. A témával függ össze az a javaslat, amelyet *Nagy József* dolgozott ki arról, hogyan kellene a neveléstudományi doktori képzést megalapozni egy pedagógiai „magiszterképzést” nyújtó program bevezetésével.

A Pedagógiai Bizottság tevékenysége a tudományos-szakmai közélet fejlesztése érdekében

Bizottságunk munkájában kezdettől fogva nagy szerepet tölt be a tudományos-szakmai közélet kibontakoztatása érdekében folytatott tevékenység. *Csapó Benő* javaslata nyomán elfogadtuk a neveléstudományi konferenciák rendszerének tervét. Ennek első megvalósulása a jelenlegi tudományos konferencia, épp az ő irányításával. A következő ilyen ülészak előkészítésére *Kárpáti Andreát* kértük fel. A tudományos közélet fontos eseménye volt a 2001. május 10-én, az Akadémián tartott, „A tanulás a tudásalapú társadalomban” témájú egész napos tanácskozás. Ennek az Akadémiai Hét keretében történő megszervezésére, megtartására az MTA II. Osztálya bizottságunkat kérte fel és terveinket osztályülésen is megbeszélte. Az interdiszciplinaritást érvényesítő tudományos ülészakon szépszámu érdeklődő előtt 12 előadás hangzott el. Közülük heten bizottságunk tagjai, hárman az informatika, az élettudományok és a pszichológia akadémikus művelői, s előadott a pszichológia és az élettan két akadémiai doktora is. A program keretében panelvitára is sor került, amelyet *Pataki Ferenc* akadémikus vezetett.

Bár bizottságunk mint szervezet nem volt kezdeményező, de tagjai kiemelkedő szerepet töltek be azokon a tudományos üléseken, amelyeket *Nagy József* és *Báthory Zoltán* hetvenedik születésnapja tiszteletére rendeztek a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékén. Az elsőről „Neveléstudomány az ezredfordulón” címmel tudományos értékű gyűjteményes kötet is megjelent (*Csapó Benő* és *Vidákovich Tibor* szerkesztésével). A másik tanácskozás számos előadása az Iskolakultúra ez évi szeptemberi számában látott napvilágot.

Bizottsági kiadványok, publikációk

Az előző témához is kapcsolódik Bizottságunk kiadványokkal kapcsolatos, az előző ciklusban elért eredményeket folytató munkája. *Falus Iván* koordinálásával folyik az új Pedagógiai Lexikon korszerűsítése és CD-ROM-ra átültetése. (Ez utóbbi terén a Budapesti Műszaki Főiskola Kandó Kálmán Humánfejlesztési Intézetének munkatársa, *Makó Ferenc* nyújt segítséget.) Most jelent meg, és konferenciánkon kedvezményesen is megvásárolható a Tanulmányok a Neveléstudomány Köréből másfél évtized után újra induló sorozatának új gyűjteményes kötete, amelynek szerkesztését szintén *Falus Iván* végezte. A következő kötet megjelentetését 2002-re tervezzük, s központi témája a tudással foglalkozik. Szerkesztésére *Csapó Benő* kapott felkérést.

A Pedagógiai Bizottság nagytekintélyű folyóirata, évente négy számmal megjelenő Magyar Pedagógia a 101. évfolyamába lépett. Nemzetközi tanácsadó testülettel támogatott szerkesztőbizottsága gondosan vigyáz a tudományköziség érvényesítésére, az elmé-

let és a gyakorlat összhangjára, a minőségre. Tanulmányok mellett recenziókat is közöl, s esetenként tájékoztatást nyújt a Pedagógiai Bizottság és egyes albizottságai tevékenységéről.

Állásfoglalás az albizottságokról

Bizottságunk – *Kárpáti Andrea* és *Varga Lajos* – előterjesztése alapján állásfoglalást fogadott el albizottságaink helyzetéről és fejlődéséről. Ez hangsúlyozza, hogy az albizottságok – eddigi tevékenységük mellett – (a) segítsék a területükön folyó kutatási tevékenység fejlődését; (b) rendezzenek évente vitaüléseket, fórumot kínálva a kutatás, fejlesztés eredményeinek bemutatására, megvitatására; (c) fordítsanak kiemelt figyelmet a fiatal, kezdő kutatók szerepeltetésére; (d) rendszeresen elemezzék a területükön folyó kutatások, fejlesztések, a tudományos utánpótlás, minősítés helyzetét, fogalmazzanak meg állásfoglalásokat, ajánlásokat ezekkel kapcsolatban. Számottevő eredményekről ezeken a területeken még nem számolhatunk be, de a témára következő üléseinken még visszatérünk. Bár új albizottságok létesítését nem tartjuk kívánatosnak, mivel áttekintésük, koordinálásuk, szervezésük nagyon nehezzé válna, szerepük igen fontos, mivel szükségesek ahhoz, hogy a Pedagógiai Bizottság a tudományos-szakmai közélet centrumává váljon, ugyanakkor közvetítésükkel nagy számban vonhatók be a pedagógia minősített, vagy tudományos fokozattal nem rendelkező kutatói, oktatói a szakmai közéletbe.

Kutatási pályázatok tartalmi támogatása

Bizottságunk – hagyományainkat követve, az Oktatási Minisztériummal együttműködve – évről évre pályázatot hirdet elsősorban közoktatást érintő témákban – főiskolák, egyetemek pedagógiai, pszichológiai tanszékei, az OM háttérintézményei, a pedagógiai szolgáltató intézmények számára, általában 20 millió Ft. összértékben. (Ez az összeg egyesek szerint még az MTA Pedagógiai Kutatócsoportjának megszüntetése után került be erre a célra az OM költségvetésébe.) A pályázatok elbírálásával, a produktumok értékelésével kapcsolatos bizottsági feladatokat *Varga Lajos* koordinálja, rajta kívül a munkában bizottságunk tagjai közül *Ballér Endre* és *Halász Gábor* vett részt. Az előző évek sikeres pályázatáról egy gyűjteményes kötet is megjelent. A Pedagógiai Bizottság rövidesen felülvizsgálja szerepét ebben a pályázatban, s erősíteni szeretné a neveléstudomány szempontjait a közoktatás (politikai) témák rovására.

Több ülésünkön foglalkoztunk – az oktatási miniszter kérésére – egy nagyszabású, a természettudományos oktatás helyzetét feltáró, elemző kutatás, pályázat tervével. Sajnos, kidolgozott, elfogadott koncepciónk nem nyerte el az OM teljes egyetértését, s végül nem is realizálódott.

Bizottságunk immár második éve közreműködik az MTA Társadalomtudományi Főosztályával a középiskolában oktató pedagógusok érdemes tudományos munkásságának elismerésére meghirdetett pályázat pedagógiai dolgozatainak elbírálásában. Az elmúlt évben egy kiváló és több értékes pályamű akad. A bírálatot idén *Golnhofer Erzsé-*

bet koordinálta, közreműködött ebben a munkában *Nahalka István* és *Szabolcs Éva* az ELTE Neveléstudományi Intézetétől.

Bizottságunk – munkacsoport segítségével – tervezi a neveléstudományi, pedagógiai kutatások finanszírozásának elemzését, stratégiájának kidolgozását. Azt reméljük, hogy ezzel az erőforrások jobb felhasználását, hatékonyságát segíthetjük.

Az MTA (II. Osztálya) számára készített elemzések, állásfoglalások, javaslatok

Ebben az évben két központi téma elemzésében működtünk közre. Az elsőről, a tudományos utánpótlás, a fiatal oktatók helyzetéről korábban már más összefüggésben volt szó. A második az interdiszciplinaritással foglalkozott *Nagy József* előterjesztése alapján. Az állásfoglalás hangsúlyozta, hogy a pedagógia széles körből építkező, hierarchikus multidiszciplína, s ennek érvényesítése paradigmaváltást jelent diszciplínánk művelésében.. E folyamat segítése érdekében megfogalmaztuk a Pedagógiai Bizottság feladatait a pedagógiai interdiszciplínák produktumainak számbavétele, a művelőivel történő kutatási, szakmai együttműködés és a multidiszciplináris programok, konferenciák, bizottsági tevékenységek, kutatások szervezése érdekében. Ebben az ügyben levelet írtunk az MTA filozófiai, pszichológiai, szociológiai, történelemtudományi szakbizottságai vezetőinek, konkrét együttműködést javasolva. A témákhoz felelősöket kértünk fel, s a feladatokra még többször visszatérünk.

A II. Osztály számára elismeréssel fogadott jelentést készítettünk a Pedagógiai Bizottság munkájáról, amelyet *Nagy József* terjesztett elő.

Véleményt nyilvánítottunk az MTA II. Osztályának a tudományos bizottságok funkcióinak bővítésével foglalkozó javaslatáról. Több megállapításával egyetértettünk (pl. a doktori kérelmek előzetes elbírálásánál a bizottság minden tagja szavazhasson, ne csak az akadémiai doktorok; javítani kell a bizottság működésének anyagi, személyi, technikai feltételeit). Az Osztály javaslatának több pontja megerősíti bizottságunk eddigi gyakorlatát (pl. a tagok megválasztásának eljárásáról, az akadémiai doktori követelmények konkretizálásáról). Nem értettünk viszont egyet azzal az elképzeléssel, hogy a bizottság végezze el a köztestületi tagságot kérők előzetes szűrését, mivel ez véleményünk szerint ellentétben állna a „köztestületiség” fogalmával. Fontosnak tartjuk azonban a köztestületi tagok kötelezettségeinek, feladatainak pontosabb megfogalmazását (amelyek között a tudományos fokozat mellett a tudomány művelési is szerepeljen).

Az MTA – korábbi javaslatainkkal egybehangzóan – terve vette az MTA EKB újabb létrehozását. Működéséről – *Báthory Zoltán* terve alapján – vitaanyagot készítettünk. Eszerint a II. EKB elnöksége, munkacsoportjai legalább két évtizedre előrevetítve mutassák fel az érvényes iskolai műveltség tartalmát, műveltségi területekre konkretizálva, szintekre bontva, figyelembe véve a gyakorlati megvalósítás lehetőségeit, feltételeit és folyamatosságát. A tervezetet a bizottság tagjai is megkapták és véleményeik, javaslataik figyelembe vételével került sor az MTA-nak küldött terv összeállítására.¹

¹ Az MTA Elnökségi Közoktatási Bizottsága – Pataki Ferenc elnökletével – 2001. december 18-án meg is alakult.

Néhány probléma szubjektív megközelítéssel

Befejezésül – mintegy vitaindítóként – a Pedagógiai Bizottság munkájának néhány problémáját emelem ki.

1) Noha – ahogy talán az eddig elmondottakból is érzékelhető – a neveléstudomány, a pedagógia országos és akadémiai megítélése valamit javult az utóbbi években (különösen a II. Osztályon – ahogy ezt *Pataki Ferenc* osztályelnök megnyitójából is érzékelhettük –), de még mindig érdemtelenül lassú a javulás ebből a szempontból. Szó volt már róla, hogy *Prohászka Lajos* óta nincs a neveléstudománynak akadémikusa. Helyünk az akadémiai struktúrában nem a legmegfelelőbb, s változtatásának elképzeléseitől sem sokat remélhetünk. A tudományágak hazai „hivatalos” rendszerében a Neveléstudomány a Bölcsészettudományok körében mint „Nevelés- és sporttudományok” szerepel, tehát két különböző területet kapcsolódik itt össze. Joggal állíthatjuk, hogy a nevelés, oktatás, képzés elméletét és gyakorlatát megalapozó neveléstudományok, a pedagógia nemcsak a legnagyobb szolgáltatás, az oktatás, képzés, az iskolarendszer szellemi bázisa, oktatóinak, „fogyasztóinak” „mindennapi kenyere”. Diszciplínánk befolyással van, még inkább lehet a tanulás társadalmának kialakulására, az egész életen át tartó tanulás megvalósulására, s – túlzás nélkül állítható – az egyének és a társadalmak fejlődésére. Bármennyire nyilvánvalónak, szinte közhelynek tűnik ez a megállapítás, következményeinek levonása még egyáltalában nem általánosan elfogadott álláspont és gyakorlat nálunk. Ezért azonban mi, a neveléstudomány, a pedagógia művelői, képviselői is felelősek vagyunk, s ahogyan korábban erről is volt már szó, a kedvező változás legfontosabb feltételei magas színvonalú kutatások folytatása, a legszigorúbb nemzetközi minőségi követelményeknek megfelelő elméleti és gyakorlati eredmények, a vonzó, figyelemre méltó szakmai-tudományos közélet kibontakozása lehet. Noha mindez csak lassan valósulhat meg és érvényesülhet, úgy vélem, eredményeink összemérhetők más területek produktumaival. Talán ezeket jobban meg kellene mutatnunk, fel kellene hívni rájuk a figyelmet, hatékonyabb „PR” tevékenységet is folytatva ennek érdekében.

2) Ezzel összefügghet az is, hogy – nézetem szerint – a Pedagógiai Bizottság tevékenysége viszonylag szűk körű, sokszor elszigetelt. Munkánkkal még a Pedagógiai Bizottság folyóirata is keveset foglalkozik. Nem kielégítőek kapcsolataink más szakmai folyóiratokkal, testületekkel, az MTA regionális bizottságaival, a MAB illetékes szakbizottságával. Keveset tudunk a pedagógiai kutatások eredményeiről, a sikeresebb diszertációkról, az OTKA neveléstudományi pályázatainak tartalmáról és hasznosításáról. Választott doktori köztestületi képviselőink alig hallatnak magukról az MTA fórumain. Jobban ki kellene (kellett volna) használni, hogy az MTA-nak jelenleg is két képviselője van az OKNT-ben. Nincs megfelelő, rendszeres recenziója jelentős pedagógiai publikációknak. Bizottságunknak mint testületnek nincs érdemi szerepe a kutatási pályázatok elbírálásában, hasznosításában. Ezek is szerepet játszhatnak abban, hogy jelentős pedagógiai eredmények még szakmai körökben sem kapnak kellő visszhangot.

3) A következő probléma ugyan belső ügy, de talán nem felesleges ebben a körben is megemlítenem. A Pedagógiai Bizottság ülései állandó időzavarral küzdenek, a háromórás megbeszélések vége pedig „búcsúszimfóniára” hasonlít. Az elnökségi üléssel is előkészített bizottsági összejövetelek túlszűfolt programokkal folynak, legtöbbször leg-

feljebb csak a legsürgősebb tevékenységekre tudunk időt fordítani, s nagyon kevés lehetőségünk van érdemi tartalmi vitákra, koncepciók szembesítésére. Az ülések számának gyarapítása pedig a tagok sokféle elfoglaltsága miatt nem látszik járható útnak. Önkritikusan hozzá kell azonban tennem, hogy ezért a helyzetért én is, mint az üléseket legtöbbször levezető elnök, felelősséget érzek, nem kellően összefogott, határozott vezetési stílusom miatt.

4) A problémák között végül utalni kell arra – a II. Osztályon is ismert – helyzetre, hogy a Bizottság működésének tárgyi, személyi, adminisztratív feltételei rosszak. Feladatainkat csak jelentős, áldozatos munkával, idő- és energia ráfordítással, erőfeszítéssel tudjuk időben elvégezni, gyakran igénybe véve néhány tagunk munkahelyi lehetőségeit is (pl. sokszorosítás, postázás). Erről különösen az elnökök és titkárok tudnának sokat mesélni.

Ezeket és más – itt nem említett – gondjainkat súlyosnak érzem ugyan, s bizonyára kedvezőtlenül befolyásolják munkánk hatékonyságát, sőt a pedagógia hazai helyzetét. A fejlődés jelei azonban már láthatók. Ennek egyik bizonyítéka ez a konferencia is az MTA impozáns székházában, s az, hogy ezt az MTA vezetése, Nemzetközi Együttműködési Irodája is fontosnak tartotta, nagymértékben és önzetlenül támogatta. Joggal remélhető, hogy a pedagógia elmélete és gyakorlata további jelentős eredményeket ér el a jövőben és fejlődése töretlenül folytatódik. Az idő nekünk dolgozik, s rajtunk is áll, hogy a lehetőségekkel közös munkával, minőségi teljesítményeinkkel élni tudjunk.

Budapest, 2001. október